

Societate

Ion Hadârcă la 75 de ani

Vârsta maturității mele a coincis cu Marea Adunare Națională și atunci m-am simțit fericit

(Urmare din pag. 1.)

– Die deputat, scriitor, senator, și mai nou, dle academician Ion Hadârcă, în oricare postură m-aș adresa, care s-au împletit într-o impresionantă biografie de om politic și de stat, de scriitor și de cercetător, vreau să-mi exprim admirația și respectul și să vă spun simplu: La mulți ani!

Ion Hadârcă: Mulțumesc din suflet pentru urare și cuvinte măgulitoare. Sunt flatat și mă grăbesc să revin cu picioarele pe pământ, ca să Vă readresez expresia grațitudinii mele pentru atenția acordată și pentru tot ceea ce faceți întru promovarea evenimentelor și a personalităților cultural-academice.

Ce-aș putea spune despre ipostazele remarcate? Mi-ar plăcea să fiu considerat poet, dar lucrul acesta trebuie să fie spus de alții, nu de mine. Noțiunea de bază care unește toate ipostazele pasagere ale unei vieți este cea de Om. Omul de omenie, după frumoasa și inteligenta sintagmă românească, este cea mai prețioasă și mai înaltă categorie etică pe care natura umană și-o poate visa. A fi „de omenie” înseamnă a fi dedicat omeniei și sacrificat omenescului. Astfel, vocația ontologică se încrucișează metanoic cu cea hristică și pune în relief sorginea divină a creației ispitite de infern și păcat. Mulțianii și mulțamul derivă din același concept semantic. Anii mulți se dau nu pentru fală, ci pentru luptă cu hidra infernală din noi... Cam atât, deocamdată.

– Activitatea de tribun ce vă caracterizează ca reprezentant al intelectualității basarabene din anii '90, și nu numai, v-a adus recent în Parlament la Conferința științifico-practică consacrată aniversării a 30-a a adoptării Constituției țării noastre. Comunicarea prezentată de Dvs. „Republica Moldova – un stat de drept cu o Constituție în devenire” a dat start lucrărilor conferinței. Cum a fost ieșirea la tribuna Parlamentului după o întrerupere de 10 ani?

Ion Hadârcă: Ieșirea ca ieșirea. Tribuna Parlamentului, firește, oferă o oportunitate deosebită, marcată de prestigiu și de responsabilitate. Am simțit acest lucru din capul locului, adică de la începuturile activității mele parlamentare din primăvara anului 1990. Pe atunci, Parlamentul se numea Soviet Suprem, noi aflându-ne încă sub crusta colosului sovietic – ce-i drept, tot mai fisurat și mai zguduit din interior și din exterior. Mult-puțin, am contribuit și noi la prăbușirea colosului cel cu picioare de lut. Adoptarea Tricolorului, la 27 aprilie 1990, Podul de Flori din 6 mai 1990, proclamarea Suveranității la 23 iunie 1990--odată cu aprobarea Avizului Comisiei speciale pentru condamnarea Pactului Molotov-Ribbentrop – sunt doar câțiva pași, totuși importanți, care jalonează drumul ieșirii noastre din imperiul răului. Crearea (în iunie 1990) a Comisiei parlamentare pentru elaborarea proiectului propriei Constituții, a unui stat suveran, face parte din același efort – al dezrobirii. Am fost și eu unul dintre membrii Comisiei constituționale, prin urmare, era firesc,

după 30 de ani de la votarea Constituției RM, să vin cu propriile reflecții și chiar „să dau start”, precum bine ați menționat, debaterilor inițiate. Nu intru în detaliile subtextului, deoarece discursul, cu ecouri pozitive chiar din partea constituționalistilor, a fost deja publicat. Ce-aș mai putea adăuga aici? O Constituție, unică românească, și o alta – europeană – ar finaliza, sper, în mod fericit, căile exodului nostru prin pustul lui Moise.

– O concluzie înțeleaptă să ținem cont și de experiența evreilor reflectată în Cartea cârților – Biblia. Dar să abordăm și un alt subiect de actualitate: ați revenit la Academia de Științe a Moldovei acum o jumătate de an, fiind ales în calitate de vicepreședinte al AȘM. Cum vă pare această activitate diferită de cea efectuată anterior de Dvs., cu atât mai mult cu cât Academia trece în ultimii ani și în prezent prin mari dificultăți?

Ion Hadârcă: Să precizăm. Am fost ales la 17 ianuarie curent de către membrii Secției de Științe Sociale, Economice, Umaniste și Arte în calitate de conducător al SSEUA, de altfel, prin vot unanim și în pofida propriilor mele ezitări la pragul pierderii libertății de creație. Implicit, calitatea de conducător al secției prezumă și calitatea de vicepreședinte al AȘM.

În altă ordine de idei. În afară de lipsa cronică de timp (o tautologie inevitabilă în acest context), alte diferențe față de tradițiile mele trasee prin bibliotecă, librării, arhive, lansări, ședințe, rapoarte, spiciuri, audiențe, corespondențe, târguri de carte, mese rotunde, emisiuni tele și radio, avize, recomandări și deplasări între Vaslui, Iași, Suceava, Bacău, Ploiești, București, Sângerei etc. plus încercările de a evita polemicile și replicile sterile – nu văd.

Despre marile dificultăți prin care trece AȘM nu de o zi-două și nici de un an-doi, ce aș putea spune? Da, ele există, cu părere de rău, au o istorie lungă și tristă și este greu de prevăzut când se vor încheia. Snobismul, lupta intestinală, morbul lăcomiei și entuziasmul reformelor heuripiste au avut un impact devastator asupra celei mai importante instituții academice a unui stat în devenire, care, în mod paradoxal, pare să nu aibă nevoie de știință și cercetare, domenii fără de care integrarea în Uniunea Europeană și în lumea civilizată este greu de imaginat.

Pe de altă parte, AȘM este consilier strategic al Guvernului. Suntem integrați

în Spațiul European de Cercetare, am semnat un Acord de colaborare cu Academia Română și realizăm deja al doilea an un plan comun de acțiuni. Sediul principal al AȘM rămâne în continuare sub tutela Academiei, în pofida diverșilor pețitori – rezistăm!

– Aveți lecturi multiple, sunteți om al cărții, faceți cercetări în arhive. Ce domenii vă pasionează în mod special?

Ion Hadârcă: O, domeniile de cercetare sunt, cu adevărat, pasionante! Cred că nu mi-ar ajunge cel puțin două vieți ca să le înstăpânesc. Abia am băjbăit câteva repere sigure în cercetarea și asimilarea operei cantemirene. Chiar am riscat să vin cu ceva inedit, anul trecut lansând la Editura Academiei Române volumul Dimitrie Cantemir. Poemele inorogului în Colecția O sută și una poezii. Precum lesne se deduce din titlu, este vorba de punerea în lumină a unei calități oarecum umbrite până în prezent, cea de Poet, a principelui Moldovei, Dimitrie Cantemir. Am pe masa de lucru un alt volum excepțional care ni-l descoperă pe metafizicianul Dimitrie Cantemir. Imaginea de nezugrăvit a științei sacrosancte (Ed. Polirom, 2023), ediție critică îngrijită de prof. Vlad Alexandrescu, căruia îi aparține și traducerea din latină, introducerea, ghidul de lectură și notele – este realmente o capodoperă care îl înalță pe principele moldav în pleiada marilor gânditori umaniști europeni.

Mircea Eliade, despre care am prezentat o comunicare la Congresul Academiei Româno-Americane, la Sinaia, 2017, sau Mihai Eminescu, asiduu recitat pe urmele marelui nostru eminescolog, acad. Mihai Cimpoi; publicistica lui Constantin Stere sau poezia și opera lui Grigore Vieru sunt alte obsesii, modele și arhetipuri creatoare care mă preocupă și dau sens strădaniilor mele de cercetător.

– Într-un articol din recenta carte a Dvs. de publicistică „Meandre ale integrării”, apărută la Casa Editurii 11, considerați cultura drept un sinonim absolut al libertății. Puteți detalia și pentru cititorii noștri?

Ion Hadârcă: Autorul Micului prinț, Antoine de Saint-Exupéry, spunea: Esența culturii este setea de cultură. Cultura și libertatea formează binomul magic al salvării și mântuirii noastre. Văd cultura ca pe un corolar al potențialităților naturale, materiale, morale și spirituale. Atunci când omul ajunge să trăiască în armonie cu natura; atunci când stăpânirea bunuri-

lor materiale nu este un scop în sine și nu covârșește normele morale, când produsele spirituale – cele legate de tradiție, valori artistice, dobânzi științifice, iar asimilările creatoare din alte culturi contribuie organic la creșterea generațiilor sănătoase și asigură progresul asociat libertății de dezvoltare – putem vorbi despre beneficiile unei culturi pe deplin asumate.

Pentru noi, cei desprinși dintr-un sistem totalitar, ideea culturii s-a asociat, în primul rând, cu dreptul la propria cultură națională, ea fiind matricea și semnul distinct al identității naționale. Nu cultul forței și nici al impunerii unei culturi străine în detrimentul propriei culturi și propriilor valori spirituale, cu nimic mai prejos decât altele.

În acest proces complex de dispersii și fuziuni convergente supuse tot mai dramatic implacabilei globalizării, Omul rămâne a-și exercita funcția supremă predestinată biblic de inspirația divină – cea de liber arbitru. Adică, de ființă rațională, capabilă să facă ea însăși alegerea dintre bine și rău, dintre robie și libertate, la fel: dintre cultură și incultură. Greu și anevoios proces și grea balanță pe care zilnic o suportăm în adânc, plonjând în profunzimea noastră animalică pentru a descoperi cu toate resursele sufletești sămânța primordială, tainele nebănuite ale ființei umane, tânjind dureros după sacru...

– Ce a însemnat familia pe itinerariul vieții Dvs.?

Ion Hadârcă: Foarte mult. Totdeauna și totul. Familia mea sunt ochii mei, mâinile și picioarele, și inima mea. Precum inima, și familia se cere a fi păzită de vorbe, de deochi și ispite. Ca o cetate de neclintit prin sfânta ei frăgezime.

– Frumos! Și totuși, vă considerați un om împlinit?

Ion Hadârcă: „A fi împlinit” înseamnă a atinge un prag al bilanțului și al autosatisfacției, ceea ce pentru un om de creație ar echivala cu moartea lui spirituală. Altceva ar însemna să fii un om al împlinirilor. Am vorbit mai sus despre proiectele și frământările mele împlinitoare. Ajuns la vârsta maturității, în jurul celor 40 de ani, omul ori este „așezat”, cum se zice pe la noi, la Sângerei, adică are casă, profesie, prieteni, își crește cu speranță urmașii, ori mai umblă buimac prin lume, cu capul în nori, are timp pentru toate și pentru nimic... Vârsta maturității mele a coincis cu Prima Mare Adunare Națională și atunci, admirându-mi poporul deșteptat, m-am simțit fericit. O altă unică visare și împlinire supremă ar mai fi să prind cu zile și mult așteptata clipă a Reunirii cu Patria-Mamă – România. Atunci aș fi în culmea fericirii nu doar eu, ci și toți predecesorii mei sângereni, cei care au votat Unirea în 1918, cei deportați în Siberia, cei dispăruți fără urmă, cei care, prin negura veacurilor, ne urmăresc și ne judecă pașii și faptele...

– Vă mulțumesc mult pentru interviu!

**Interlocutor :
Tatiana ROTARU**